

NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
		20240508	Martin Eggen	01.08.2024

Henvendelse om vindkraftprosjekter i Finnmark

Regjeringen har bedt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om å prioritere konsesjonssaker i Finnmark, og det er per dags dato 11 ulike vindkraftverk som skal vurderes videre. Gitt de store verdiene og interessene knyttet til naturområdene i Finnmark, og de potensielt store følger for naturen ved vindkraftutbygging, har Naturvernforbundet, Den Norske Turistforening, Norges Jeger og Fiskerforbund, BirdLife Norge og Norsk Friluftsliv bedt om et snarlig møte med NVE for å komme med innspill og bli orientert. Vi håper på en rask avklaring rundt dette møte.

BirdLife Norge vil også på eget initiativ komme med innspill om videre prosess. Vi har en rekke bekymringer, og de kan oppsummeres slik:

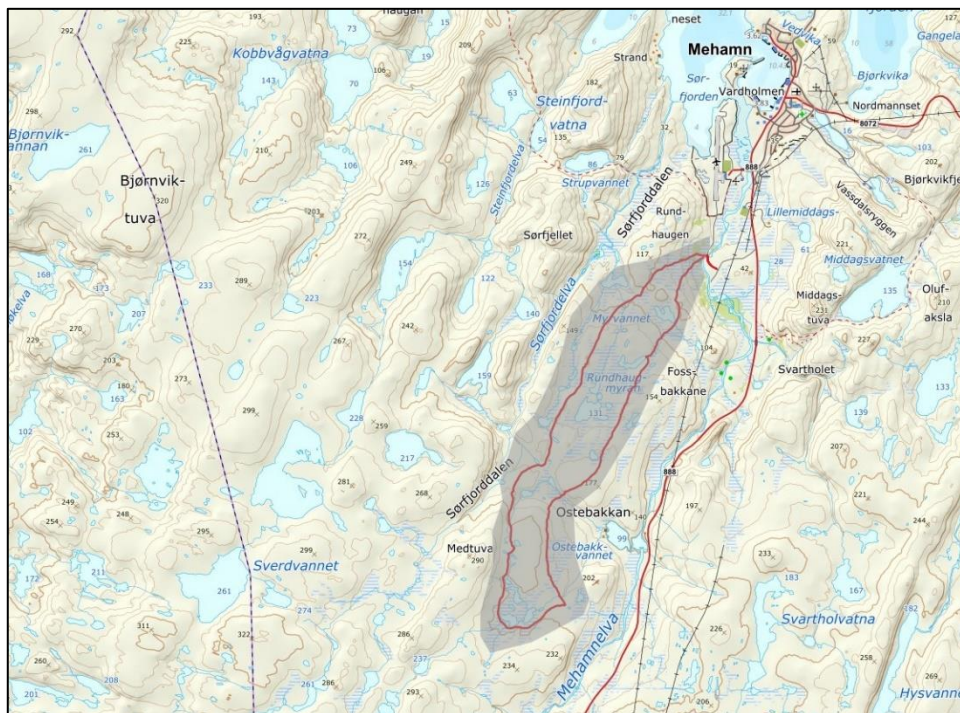
Fugleliv og naturmangfold er dårlig kjent i nesten samtlige planområder

I Finnmark finnes det områdene med bestandstettheter av fugler som langt på vei er unike i norsk og internasjonal målestokk, ofte med mange rødlistede og/eller sårbare fuglearter. BirdLife Norge har studert fuglelivet i Finnmark gjennom flere tiår. På generell basis huser areal i Finnmark ofte solide tettheter av bl.a. ryper, vadere og ender. Som kjent er Finnmark også særdeles viktig for arealkrevende arter som jaktfalk (sårbar, VU) og snøugle (kritisk truet, CR), sistnevnte med store årlige variasjoner.

Samtidig er arealene i Finnmark enorme, faktisk dekker Finnmark 15 prosent av Norges areal og er dobbelt så stort som Troms. Dette fører til at de aller fleste områdene er lite kartlagt med tanke på ornitologiske verdier og annet naturmangfold. Mesteparten av de registrerte fugleobservasjonene i Finnmark er konsentrerte rundt kysten og langs vei. Tidligere ikke-kartlagte områder kan ha ekstremt høye tettheter av hekkende fugler, og ofte med en stor andel rødlistede arter. Og riktig nok: Etter det vi kan finne er den ornitologiske kunnskapen i de aktuelle planområdene svært liten.

Siden kjennskapen til områdene er dårlig, og svært lite ligger inne i Artsdatabankens systemer, så er det stor fare for at områder nå bygges ned med for dårlig kunnskapsgrunnlag.

BirdLife Norge ønsker å bidra med kunnskap på dette på en konstruktiv og fruktbar måte. I juni 2024 kartla Knut S. Olsen og Tor A. Olsen hekkende fugl Rundhaugmyran – Medtuva, sørvest for Mehamn i Gamvik kommune. Begge er medlemmer i BirdLife Norge, og har lang erfaring fra kartlegging.

Kartet viser beliggenheten til det takserte området, ruta som ble gått (rødt spor – 11,8 km), samt visuelt dekket område (grå skravering – 5,15 km²). Laget av Knut S. Olsen.

Området er særlig aktuelt da det vurderes flere vindkraftutbygginger i området:

- Nordkyn vindkraftverk (Statkraft).
- Bjørnviiktuva vindkraftverk (Fortum Nordkraft Vind DA)
- Oksefjorden vindkraftverk (H2 Carrier)

Selv om undersøkelsene var sterkt begrenset i omfang, også i tid, ble det registrert hele 11 arter som *Rødlista for arter* (2021). Flere hekker vanlig, til dels tallrikt, i det skraverte området og inkluderer:

- EN – Sterkt truet: Lappspurv
- VU – Sårbar: Stjertand, brushane, fiskemåke og tyvjo.
- NT – Nær truet: Havelle, heilo, småspove, svømmesnipe, rødstilk og steinvender.

I tillegg til stor tetthet av mange rødlistede hekkefugler så vil vi også trekke frem store bestander av hekkende smålom og fjellrype som spesielt viktige kvaliteter i det undersøkte området. Området er utvilsomt et betydningsfullt hekkeområde for de aller fleste arter av fjellfugler som kan forventes her. Vindkraftutbygging eller bygging av tilhørende infrastruktur (veier, kraftlinjer o.l.) innenfor eller nært opptil dette området vil etter vårt syn ha svært ødeleggende konsekvenser for de fleste arter fugl som hekker her.

Det er laget en rapport fra denne kartleggingen som vil publiseres på våre hjemmeside (birdlife.no) i løpet av høsten.

Vi viser også til rapporten [Nøkkelområder for vadere i Norge](#) (2023) som både beskriver kjent kunnskap og mangel på kunnskap rundt vadere i bl.a. Finnmark kommer frem. Vadere er en gruppe fugler med store hekkeantall, mange rødlistede arter og der mange arter har tyngdepunktet av hekkebestandene i nordområdene. Flere undersøkelser viser også sårbarhet for vindkraft, men vi trenger mer kunnskap om dette. På [temasiden om fugler og vindkraft](#) skriver NVE: «Kunnskapen om konfliktmekanismene og om de kolliderer

eller unnviker er (allikevel) sterkt begrenset». Se også NVEs rapport [Faggrunnlag – Fugl \(underlagsdokument til nasjonal ramme for vindkraft\)](#), men merk at informasjonen om rødlistestatus og bestandstrender er udatert.

Konsekvensutredningene må gjøres på en ansvarlig måte

NVE må som ansvarlig myndighet veilede og kvalitetssjekke oppdragsgivere og konsulentfirmaer med hensyn til kompetanse og metodikk for de nødvendige ornitologiske undersøkelsene.

BirdLife Norge frykter en hastverkspreget prosess, der nasjonalt viktige naturområder ofres. Naturverdiene i Finnmark er ikke bare knyttet til områder med få tyngre inngrep og storslåtte landskap. Industrialisering av landskapet vil ha svært negative konsekvenser for spesielt viktige fugleområder av nasjonal og internasjonal verdi. Da er det essensielt at vi unngår naturområder med høy verdi, og at disse vurderingene er bygget på god kunnskap.

Selv om arealene kan ha funksjoner utenom hekketiden, f.eks. kan topografi bidra til å konsentrere trekk vår og høst, er god og riktig kartlegging av verdiene knyttet til hekkende fugler av størst betydning.

Etter vår mening er det helt nødvendig at feltarbeidet foregår over flere år. Det er betydelig variasjon i forekomst og hekkesuksess i fjellet, knyttet til næringsgrunnlag, snødekke og værforhold. I enkelte år kan store deler av bestandens hekking mislykkes, og områder som i utgangspunktet er rike hekkeområder med store tettheter av fugl kan da være nærmest tomme. Bestandene av mange fjellfugler fluktuerer fra år til år, bestemt bl.a. av smågangersykluser og andre mer ukjente og tilfeldige faktorer.

Det er også viktig at undersøkelsene gjøres på riktig måte, av personell med tilstrekkelig ornitologisk kompetanse, ikke bare hva artsbestemmelse angår, men med innsikt nok til å vurdere svakheter med metodikk og eget arbeid. NVE må stille krav til alt dette, og være spesielt oppmerksom på at spillperioden for de fleste fjellfugler er fra snøsmeltingen begynner til et stykke inn i rugeperioden. For de fleste områdene betyr det at hovedkartleggingen må utføres i første halvdel av juni, som i de fleste år vil være den mest gunstige tiden for taksering av fjellfugler (vadere, ryper, ender, småfugl m.m.).

Jo lengre inn i rugeperioden en kommer jo vanskeligere er det å få et godt bilde på hekkebestanden. Dette skyldes først og fremst at de rugende fuglene trykker hardt. Hos polygame fuglearter (har flere partnere) forlater ofte den spillende parten hekkeområdene tidlig. Når reirene klekkes ut i juli er fuglene lettere å registrere igjen, men da har en mistet alle de fuglene som har hatt mislykket hekking.

Natur på vektlegges tungt i beslutningsprosesser

Vår dom over «første runde» med vindkraftutbygging i Norge, er at kunnskapsgrunnlaget forut for beslutninger har vært for dårlig, og at naturhensyn har vært for lite vektlagt i «helhetsvurderingen». BirdLife Norge har klare forventninger til at dette nå endres, og at man følger opp intensjonene om at endelige avgjørelser på en bedre måte skal vise hvordan naturhensyn er vektlagt. Her må bestemmelsene i naturmangfoldloven også sikres.

Også Stortinget er av samme oppfatning. Et stort flertall på Stortinget uttrykte lignende budskap under behandlingen av vindkraftmeldinga Meld. St. 28 (2019-2020), energimeldinga Meld. St. 36 (2020-2021) og tilleggsmeldinga Meld. St. 11 (2021-2022): Det skal legges mer vekt på konsekvensutredninger og natur ved utbygging av fornybar energi. Dette er også i tråd med Naturavtale og forpliktelsene Norge har tatt på seg der. Også fornybardirektivet til EU understreker betydningen av å ikke lokalisere ny energiutbygging til områder der den vil ha vesentlig miljøpåvirkning. «Grått» areal som vanskelig kan restaureres må prioriteres, og slike areal må identifiseres fremover. Dette vil være riktig bruk av tid og ressurser, all den tid det allerede nå er klart at alle eller de fleste av prosjektene som ligger til vurdering, må avslås.

Vi viser også til et felles krav fra natur- og friluftsforskningsorganisasjonene om at hjemmel for tidlig avslag må komme på plass raskt, med følgende kriterier:

Konflikt og overlapp med:

- Verneområde og INON-områder med buffersoner.
- Store sammenhengende område med urørt preg, trua og utvalgte naturtyper, nasjonalt og regionalt viktige friluftslivsområde, og utvalgte kulturlandskap.
- IBA-områder, viktige leveområder og trekk-områder for ansvarsarter, truede og prioriterte arter som blant anna villrein.
- Myr og annen våtmark, torvmark og karbonrik skog.

Organisasjonene har også uttalt at urfolk som bruker naturområdene skal høres og at interessene deres skal vektlegges og ivaretas.

På vegne av BirdLife Norge

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:

Energidepartementet

Klima- og miljødepartementet

Miljødirektoratet

Statsforvalteren i Finnmark